

Elu- ja tööoskuste õppe ainekava LÕK

1. Üldosa.....	1
1.1. Valdkonnapädevus	2
1.2. Ainetundide jaotus	2
1.3. Võimalusi lõiminguks, üldpädevuste arengu toetamiseks ja õppekava läbivate teemade käsitlemiseks.	2
1.4. Hindamine	3
1.5. Õppekorralduse erisused	3
1.6. Õppekeskkonna erisused	4
2. Õppeaine kirjeldus	4
2.1. Õppe - ja kasvatuseesmärgid.....	6
2.2. Õppesisu	7
7. klass	7
8.klass	7
9. klass	8

1. Üldosa

1.1. Valdkonnapädevus

Elu - ja tööoskuste õppeainega taotletakse, et õpilane:

- 1) teadvustab oma huvisid, võimeid ja oskusi, mis võimaldavad adekvaatse enesehinnangu kujunemist ning konkreetsete karjääriplaanide tegemist;
- 2) arendab oma karjääri kujundamise pädevusi, sh õpi-, suhtlemis-, koostöö- ja otsustamisoskusi ning info hankimise, hindamise ja analüüsimise oskusi;
- 3) arendab soovi ja oskust endale eesmärgi seada ja nendeni jõudmiseks süsteemselt tegutseda;
- 4) kujundab soovi ja valmisolekut elukestvaks õppimiseks ning iseseisvaks karjääriotsuste tegemiseks;
- 5) tutvub erinevate ametite/elukutsete ja õppimisvõimalustega ning ettevõtlus- ja majanduskeskkonnaga.

1.2. Ainetundide jaotus

Elu- ja tööoskuste õppeaine tunniarv jaotus on järgmine (ainetundi nädalas):

7.klass	8.klass	9.klass
1	1	1

1.3. Võimalusi lõiminguks, üldpädevuste arengu toetamiseks ja õppekava läbivate teemade käsitlemiseks.

Elu- ja tööoskuste aine õpitulemused ja nende saavutamiseks rakendatavad õppemeetodid toetavad teiste üldpädevuste (väärtus-, sotsiaalne-, enesemääratlus-, õpi-, suhtlus-, matemaatika- ja ettevõtluspädevus) arengut ning lõimingu erinevate õppeainete ja läbivate teemadega. Mitmeid karjääri kujundamisega seotud mõisteid ja teemasid käsitletakse ka teistes õppeainetes, kuid sisu ja rõhuasetused on erinevad. Näiteks eneseanalüüsi aluseks olevate mõistete tutvutakse eelnevalt inimeseõpetuses. Sarnaste teemade käsitlemine mitmes õppeaines aitab õpilasel mõista ainete omavahelisi seoseid, luua õpitust tervikpilti, seostada õpitut igapäeva eluga ja väärtustada õppimist kui elukestvat protsessi. Elu - ja tööoskuste aine maht on 35 tundi, ainet õpetatakse 7.- 9. klassis (1 tund nädalas).

Kõiki kooliastmeid hõlmava õppeprotsessi jooksul omandatud karjääri kujundamise alased teadmised ja oskused on üheks eelduseks vajalike õpitulemuste saavutamiseks. Lõimingu toetab ka õppekeskkonna laiendamine väljapoole klassiruumi, koolisisesed ja -välised sündmused (näiteks karjääripäevad ja

õpilaskonverentsid), suunamine huvitegevuse ja mitteformaalse õpikogemuse analüüsimisele, koostöö kooliväliste partneritega, õppemeetodid jne.

1.4. Hindamine

Hindamisel lähtutakse vastavatest põhikooli riikliku õppekava üldosa sätetest, sh lähtutakse kujundava hindamise põhimõtetest. Võimalik on kasutada nii eristavat kui ka mitteeristavat hindamist. Hinnatakse õpilase teadmisi ja nende rakendamise oskust, üldpädevuste saavutatust suuliste vastuste (esituste), kirjalike ja/või praktiliste tööde ning praktiliste tegevuste alusel, arvestades õpilase teadmiste ja oskuste vastavust ainekavas taotletavatele õpitulemustele. Õpitulemusi hinnatakse sõnaliste hinnangute ja numbriliste hinnetega, lähtutakse Kajamaa Kooli õppekava kehtivast hindamisjuhendist. Elu- ja tööoskuste aine raames ei hinnata õpilase hoiakuid ega väärtusi, vajaduse ja võimaluse korral antakse õpilasele nende kohta tagasisidet. Hindamisel väärtustatakse õpilaste isikupära ja toetatakse arengut. Õpilane peab olema hindamises aktiivne partner, kuna see toetab eneseanalüüsi oskuste kujunemist. Õppetöö jooksul koostab õpilane õpetaja juhendamisel personaalse õpi- või arengumapi, millesse kogub eneseanalüüsi, ettevõtete külastuse töölehed jt õpiülesannete tulemused ning muud huvipakkuvad elukutse või erialadega seotud materjalid. Selles sisalduvad õpiülesanded võivad olla tehtud kas üksi või rühmatööna, vajadusel ka juhendaja abiga. Õpimapi esitlemist saab hinnata valikaine kokkuvõtva hindena. Hindamise põhimõtteid ja korraldust tutvustatakse õppijatele õppetöö alguses.

Õpitulemusi hinnatakse järgmiste tegevuste alusel:

- 1) praktilised tööd: CV koostamine; essee; ettevõtte külastuse ja töövarjupäeva konspekt või kokkuvõte, isiklik karjääriplaan (õpiplaan), jms;
- 2) praktilised tegevused;
- 3) infootsing ja -analüüs;
- 4) loomingulisus ja ratsionaalsus õppeülesannete lahendamisel;
- 5) teadlikkuse kujunemine peamistest karjääriotsust mõjutavatest teguritest;
- 6) õppetöö käigus loodud materjalid.

1.5. Õppekorralduse erisused

Elu- ja tööoskuste õppetegevust kavandades ja korraldades:

- 1) lähtutakse õppekava alusväärtustest, üldpädevustest, õppeaine eesmärkidest, õppesisust ja oodatavatest õpitulemustest ning toetatakse lõimingut teiste õppeainete ja läbivate teemadega;
- 2) taotletakse, et õpilase õpikoormus (sh kodutööde maht) on mõõdukas, jaotub õppeaasta ulatuses ühtlaselt ning jätab piisavalt aega puhkuseks ja huvitegevusteks;

- 3) võimaldatakse õppida üksi ning üheskoos teistega (iseseisvad, paaris- ja rühmatööd, sh loovtöö kirjutamine), et toetada õpilaste kujunemist aktiivseteks ning iseseisvateks õppijateks;
- 4) kasutatakse erinevaid õppeülesandeid, mille sisu ja raskusaste toetavad individualiseeritud käsitlust ning suurendavad õpimotivatsiooni;
- 5) kasutatakse nüüdisaegseid digitaalseid õppematerjale ja –vahendeid, e-keskkondi.
- 6) laiendatakse õpikeskkonda: ettevõtted, järgmise taseme õppeasutused, arvutiklass, looduskeskkond, muuseumid, näitused jne;
- 7) võimaldatakse saada ülevaade erinevatest töövaldkondadest, sh vahetult töökeskkondadega tutvuda;
- 8) kasutatakse erinevaid õppemeetodeid, sh eelistatuna aktiivõpet: rollimängud, arutelud, väitlused, probleemülesannete lahendamine, projektõpe, õpimapi ja töövarjupäeva kokkuvõtte ning esitluse koostamine;
- 9) õpilased võivad projektide ja esitluste teemad valida ise lähtuvalt oma huvist (ameti-, kutse- või eriala eelistusest lähtuvalt) või lapsevanemate, kohalike ettevõtjate, karjäärispetsialistide jt soovitustest;
- 10) luuakse tingimused õpilaste teadlikke karjäärivalikuid soodustavate hoiakute kujunemiseks;
- 11) õpitavad teemad seotakse ja ajastatakse aineõpetajatega koostöös inimeseõpetuse, emakeeleõpetuse jt ainetega ning arenguveestlusega.

1.6. Õpikeskkonna erisused

Õpilastele tagatakse:

- 1) ainekavas kirjeldatud eesmärkide saavutamiseks vajalik õppevara;
- 2) karjääri kujundamisega seotud kirjanduse ja teiste asjakohaste allikate kättesaadavus valla raamatukogus;
- 3) karjääriinfo otsimine ja planeerimine digikanalites (nt. minukarjäär.ee.ee)
- 4) karjäärispetsialisti personaalne tugi, erapooletu ja usalduslik nõu vastavalt õpilase vajadustele;
- 5) elu- ja töösüste õpetaja, vajadusel ka klassijuhataja igakülgne tugi
- 6) kool võimaldab õppe sidumiseks igapäevaeluga õpet ja õppekäike ettevõtetesse vähemalt kaks korda õppeaasta jooksul. Kool toetab õpilaste osalemist ettevõtlust arendavates projektides.

2. Õppeaine kirjeldus

Elu- ja tööoskuste õppeaine on Kajamaa Kooli valikaine. Aines käsitletakse teemasid, mis kujundavad õpilastes valmisolekut tööjoturul parema rakendatavuse saavutamiseks, iseseisva otsustamisvõime arendamiseks, erinevate elurollide täitmiseks ja elukestvaks õppeks. Valikaines ainekava koosneb kolmest 35-tunnisest ainetundide tsüklist. 7.kl. enesetundmine, 8.klassis keskendutakse enese huvide arendamisele, samuti koostavad kõik õpilased loovtöö õpetaja juhendamisel, õpilase huvide ja võimete piires, 9.klassis on peamine teema karjäärivalik ning edasiõppimise võimalused. Õppeaine toetab õpilase karjääri planeerimist ja valmisolekut elukestvaks õppeks, lõimides teistes õppeainetes omandatud teadmised, kusjuures teatud teemad, näiteks CV koostamine ja kirjutamine, motivatsioonikirja kirjutamine, on otstarbekas käsitleda eesti keele tundides, finants- ja rahatarkuse teemad, aga inimeseõpetuse ning ühiskonnaõpetuse, võimalusel ka klassijuhataja tundides.

Õppeaine koosneb lähtuvalt karjääri kujundamise pädevuste mudeli kuuest osast:

1. Enesetundmine aitab kujundada enesekohaseid ja sotsiaalseid oskusi. Õpilane õpib ennast tundma. Arenevad suhtlemis- ja õpioskused. Omandatud teadmised ja oskused aitavad ennetada koolist väljalangestust.
2. Õppimisvõimaluste ja töömaailma tundmine soodustab sobivate valikute tegemist peale põhikooli lõpetamist. Õpilane oskab märgata muutusi töömaailmas ja väärtustada elukestvat õpet. Võimaluste analüüs toetab teadlike valikute tegemist pärast põhikooli lõpetamist. Õpilane oskab märgata muutusi töömaailmas, väärtustada elukestvat õpet ning mõista, et karjääripööre on tänapäeva kiires muutuvus töömaailmas loomulik isikliku karjääriritee osa.
3. Planeerimine ja otsustamine. Õpilasel arenevad planeerimisoskus ja teadlikkus otsuste vastuvõtmisel. Kujuneb oskus kasutada karjääriinfo materjale. Õpilane tunnetab oma vastutust karjääriritee kujundamisel ja elus toimetulemisel. Karjääriõpetus keskendub õpilase isiksuse omaduste teadvustamisele ning esmaste karjäärivalikutega seostamisele.
4. Tegutsemine. Õppija algatab ja viib ellu tegevusi erinevate elurollidega seotud eesmärkide saavutamiseks. Kujunevad teadmised ja oskused aitavad teha läbimõeldud valikuid oma karjääri kujundamisel, sealhulgas haridustee jätkamisel. Õpilasi teavitatakse erinevatest tööharjutamiste võimalustest ning julgustatakse neid kasutama.
5. Ettevõtluse alustega tutvumine annab ülevaate ettevõtete toimimisest, toetades kaalutletud edasiõppimisvalikuid, tööturul hinnatud oskuste mõistmist ja sihipärast ettevalmistust tööle asumiseks.

6. Finantsteemadega tutvumine avab majandamise põhimõtted, selgitades eelarve, kasumi ja kahjumi toimimist. Rahatarkuse fookuses on säästmine, läbimõeldud tarbimine ning finantsriskide näiteks laenude ja muude päevakajaliste teemade teadvustamine.

Valikaines õpitakse:

- 1) CV koostamist; isikliku karjääriplaani (õpiplaani) koostamist jms; ettevõtte külastuse ja töövarjupäeva konspekti või kokkuvõtte kirjutamist, esitluse tegemist;
- 2) praktilise tegevuse mõtestamise oskust;
- 3) suutlikkus otsida ja analüüsida asjakohast infot, sealhulgas loovtöö tegemiseks vajalikke andmeid ja allikaid;
- 4) paaris- ning rühmatööde teostamist, õpimapi koostamist ja esitlemist.

2.1. Õppe - ja kasvatuseesmärgid

Elu- ja tööoskuste õpe toetab õpilase toimetulekut ja valmisolekut elukestvaks õppeks, lõimides teistes õppeainetes omandatud teadmised.

Aineõpetusega taotletakse, et õpilane:

1. Teadvustab oma huvisid, võimeid ja oskusi, mis võimaldab konkreetsete karjääriplaanide tegemist;
2. Arendab oma õpioskusi, suhtlemisoskusi, koostöö-, otsustamis- ja infoga ümberkäimise oskusi;
3. Arendab soovi ja oskust endale eesmärgi seada ja nendeni jõudmiseks süsteemselt tegutseda;
4. Kujundab soovi ja valmisolekut elukestvaks õppimiseks ja iseseisvaks karjääriotsuste tegemiseks;
5. Tutvub erinevate ametite/elukutsetega, õppides tundma haridus- ja koolitusvõimalusi, tööseadusandlust ning kohalikku majanduskeskkonda.
6. Seab juhendamisel eesmärgi, vastutab oma ideede elluviimise eest ning rakendab meeskonnatöö võtteid.;
7. Teadvustab majanduse ja ettevõtluse põhimõtteid, rakendab rahatarkuse aluseid ning omab ettekujutust töömaailmast.
8. Seostab ettevõtlust igapäevase eluga ja suhtub väärtustavalt ettevõtluskeskkonda.;
9. Kirjeldab enda võimeid, oskusi ja võimalusi tegutsemiseks ettevõtliku kodanikuna;
10. Mõistab hariduse, oskuste ja kogemuste tähtsust konkureerimiseks tööturul;

11. Teeb eesmärgipäraseid valikuid raha kasutamisel, riskidest laenude ning investeerimisega seondult, tegutseb säästliku ja keskkonnateadliku tarbijana.

2.2. Õppesisu

Aine “Elu- ja tööoskuste õpe” keskendub õpilase isiksuse omaduste teadvustamisele ning esmaste karjäärivalikutega seostamisele. Õpilased õpivad hindama elukestva õppe tähtsust: saavad teavet erinevatest edasiõppimisvõimalustest ja oskavad seda kasutada oma plaanide elluviimisel. Õpilasi teavitatakse erinevatest tööharjutamise võimalustest ning julgustatakse neid kasutama. Küllastatakse ettevõtteid ning kohtutakse koolitundides erinevate elualade esindajatega. Saadakse ülevaade ettevõtluse ja majandusega seonduvast ning rahatarkusest.

7. klass

Õpitulemused	Õppesisu ja tegevused
Õpilane: - analüüsib enda isiksust; - eristab oma tugevaid ning nõrku külgi ja seostab neid erinevatel kutsealadel töötamise eeldustega.	Enesetundmine ja selle tähtsus karjääri planeerimisel - Isiksuseomadused: temperament ja iseloom. - Isiksuseomadused: väärtused, vajadused, emotsioonid. - Isiksuseomadused: võimed, huvid ja oskused (üldoskused, erioskused). - Minapilt ja enesehinnang. - Pildi loomine.

8.klass

Õpitulemused	Õppesisu ja tegevused
Õpilane: - analüüsib enda huvisid ja tulevikku; - eristab oma tugevaid ning nõrku külgi ja seostab neid erinevatel kutsealadel töötamise eeldustega;	Huvide arendamine - Kas ja kuidas mõjuvad huvid minu tulevikku? - Mida tahan endas arendada? - Miks on vaja enda huvisid analüüsida? - Kuidas teha eneseanalüüsi?

• kasutab eneseanalüüsi tulemusi karjääri planeerimisel; • kavandab ja teostab juhendamisel loovtöö praktilise ning kirjaliku osa ja esitleb valminud tööd komisjonile.	Pilt või essee “Minu tulevane töö”. Loovtöö juhendaja valimine, töö kavandamine, läbiviimine, kirjaliku osa kirjutamine loovtöö koostamise etappidest, esitlemiseks ette valmistumine, töö esitlemine. Loovtöö teostamine toimub tihedas koostöös loovtöö juhendajaga, kellega koos valitakse õpilase võimetele vastav teema ning teostus. Loovtöö koostamise juhend on Kajamaa Kooli kodulehel.
--	---

9. klass

Õpitulemused	Õppesisu ja tegevused
Õpilane: • analüüsib enda isiksust; • eristab oma tugevaid ning nõrku külgi ja seostab neid erinevatel kutsealadel töötamise eeldustega; • kasutab eneseanalüüsi tulemusi karjääri planeerimisel.	Enesetundmine ja selle tähtsus karjääri planeerimisel • Isiksuseomadused: temperament ja iseloom. • Isiksuseomadused: väärtused, vajadused, emotsioonid. • Isiksuseomadused: võimed, huvid ja oskused (üldoskused, erioskused). • Minapilt ja enesehinnang. • Pildi loomine.
Õpilane: • teadvustab tööturu üldist olukorda, prognoose ja vajadusi, erinevaid ettevõtluse vorme; • omab ülevaadet elukutsetest, ametitest ning kohalikest majandustegevuse valdkondadest; • leiab infot tööturu kohta;	Õppimisvõimaluste ja töömaailma tundmine ning selle tähtsus karjääriplaneerimisel • Muutuv tööturg: tööturu hetkeolukord, trendid, arengud, prognoosid, tööandjate ootused, tööseadusandlus. • Muutuv tööjõuturg: tööjõuturu nõudlus ja pakkumine,

• teadvustab ennast tulevase töötajana; • teadvustab haridustee jätkamise võimalusi, näeb hariduse ja tööturu vahelisi seoseid.	konkurents, elukestev õpe, töömotivatsioon. • Majandustegevusalad, kutsed, ametid, kutsestandardid: elukutsete ja ametite liigitamine. • Haridustee: erialad, haridussüsteem, formaalne ja mitteformaalne haridus, hariduse ja tööturu vahelised seosed. • Võimalused töömaailmas; elukutsed ja ametid kodukoha ettevõtetes, enda vajadused, soovid ja võimalused elukutsevalikul ja tööturul. Hariduse, oskuste ja kogemuste nõuded tööturul.
Õpilane: • teadvustab karjääriplaneerimise põhimõtteid ja arvestab nendega karjäärivalikute tegemisel; • teeb juhendamisel valikuid ja arvestab otsuseid mõjutavate peamiste teguritega; • kasutab vajadusel karjääriteenuseid (karjäärinõustamine, karjäärinfo vahendamine, karjääriõpe); • teadvustab erinevate elurollide ja – stiilide seoseid tööga; • koostab juhendamisel isikliku karjääriplaani ja kavandab oma tulevikusamme; • teadvustab enda vastutust tulevikuvalikute tegemisel ja karjääri planeerimisel.	Planeerimine ja otsustamine • Õpilasele viiakse läbi karjäärinõustamine, külastatakse Töötukassa Karjäärikeskust ning koolis viiakse läbi töötubasid ja nõustamisi õpilastele. • Isiklik karjääriplaan ehk edu tee koostamine (kuhu tahan jõuda 35. eluaastaks, mida tahan saavutada, kuidas selleks pingutada). • Töökoha taotlemiseks motivatsioonikirja ja elulookirjelduse koostamine (enda andmetega või legendi põhjal, konkreetse töökuulutuse alusel); elukutsed ja ametid praegu ja tulevikus, elukestev areng (mida tahaksin elus ära teha, proovida, kogeda, õppida, millised takistused võivad ette tulla ja kuidas neid ületada).

	Põhimõisted. Elukutse ja amet, töötaja ja tööandja, karjäär, elukestev areng, motivatsioonikiri ja CV.
Õpilane: - omab ülevaadet ettevõtluse olemusest, selle võimalustest ja riskidest; - viib läbi eneseanalüüsi ning mõistab vastutuse ja aja planeerimise olulisust; - omab ülevaadet erinevatest ametikohtadest ning nende ülesannetest, töötajate tööjaotusest ja meeskonnatöö põhimõtetest; - mõistab, mis on kestlik (jätkusuutlik) majandus ning miks on oluline ettevõtluses neid põhimõtteid rakendada.	Ettevõtluskeskkond - Ettevõtlikkus ja ettevõtlus, ettevõtte toimimine, ettevõtluskeskkond, ressursside nappus ja jätkusuutlik kasutus, eraomand, konkurents, ettevõtluse võimalused ja riskid, äriidee ja ärimudel, kasumi motiveeriv roll. - Turundus, tarbija vajadused ja tootmise eesmärgid, omahind ja turuhinna kujunemine. - Ettevõtja ootused ettevõtte töötajale ja meeskonnatöö tähtsus (ülesanded, vastutus, tööjaotus, aja planeerimine). Ettevõtluse roll ja olulisus ühiskonna toimimisel. Kohalike ettevõtetega tutvumine. - Ärieetika. - Põhimõisted: Ettevõtlikkus, ettevõtlus, eraomand, konkurents, ettevõtluskeskkond, äriidee, ärimudel, kasum, kahjum, turundus, omahind, turuhind, tööjaotus, ärieetika, jätkusuutlik majandus.
Õpilane: - koostab lihtsat kulueelarvet; - tõlgendab rahatarkuse põhimõtteid: kuidas targalt tarbida ja säästa ning teab lihtsamaid investeerimisvõimalusi;	Finantsid Tulud ja kulud. Töötasu tuluallikana. Bruto- ja netopalk, palgafond ja maksud. Soovid, vajadused, kulude ja tulude planeerimine, eelarve.

• seostab laenamist finantsriskidega ning analüüsib finantspettuste toimimist ja nendega kaasnevaid ohte.	• Isiklike ressursside piiratus, tulu suurendamise võimalused ja valik. • Teadlik ja keskkonda säästev tarbimine, eesmärgipärane finantsteenuste kasutamine. • Põhimõisted: Bruto- ja netopalk, maksud, eelarve, finantsteenused, hoius, laen, intress, säästmine, investeerimine, riskid.
---	--